౧. మోసం చేసిందా?

హనుమంతరావు జాడ్యం ప్రణయతత్వమూ, ప్రబంధపారాయణా, విరహవర్ణనలూ, ప్రేయసీస్మరణలలో ప్రారంభమై, చప్పన వారంరోజులకింద వేదాంతచర్చా, విరక్తి ఉపన్యాసాలూ, సీతారామాంజనేయపఠనమూ, స్త్రీద్వేషములోకి దిగింది. భర్తృహరి శృంగారశతకం ఆఖరుపేజీ తిప్పి, వైరాగ్య శతకం ప్రారంభించి నట్లయింది. వాడి వాగుడంతా వినేగతి పట్టిన నేను, పది పదిహేనురోజులు శాంతంగా భరించి, చికిత్సలు ప్రయత్నించాను. కాని యీజాడ్యపు అసలుకారణం కనిపెడితేగాని స్వస్థత కలగదని, అతను ఆజాడ్యంలోనూ, అంతకుముందూ చేస్తున్న ప్రదక్షిణాలవల్ల కారణం విష్ణాలయం ప్రాకారసామీప్యంలో వుండాలనుకుని వెతికాను. అతనిని వొదిలిన శృంగారజాడ్యం అక్కడ నన్నావరించింది.

ఈశరీరం అసహ్యపు మాంసమనిన్నీ, దీన్ని జాగ్రత్తగా అలంకరించడమంత పరిహాసాస్పదమైన పనిలేదనీ, యెన్నడో కట్టెలలో కాల్చేదేననీ పాడుతున్న హనుమంతరావు ఉత్సాహవాక్యాలను వీలైనంతవరకు పెడచెవిని పెట్టి షోకుచేసుకుని, విష్ణాలయంవేపు వెళ్లాను. సంజమసకలో తెల్లగన్నేరుమొక్కల కిందికి లలిత వొచ్చింది. నాలుగు రోజుల్లో యెవరితోనూ నాకింత స్నేహం కాలేదు. మొదటిరోజునే నాతో

"నన్నొకటి సందేహం బాధిస్తోంది. మీరు మీ జ్ఞాన విశేషంవల్లా, విద్యాధిక్యతవల్లా తీర్చగలరని నా ఆశ. మీ

కీర్తి మీ పుస్తకాలవల్లా, కొందరు స్నేహితులవల్లా, విన్నాను" అంది.

ఆ స్నేహితులలో ఒకడు హనుమంతరావు కాడుగదా! అని సందేహంకలిగి, అతన్నెరుగుదువా అని అడిగాను లలితను. చాలా నాజూకుగా తలవంచుకుని, "నాకు బాగా తెలీదు. నా అక్కయ్యనెరుగు నాయన," అంది. నా గుండె నిబ్బరంపడి, రాత్రికి వాడి గొంతుక పిసకడమా? కత్తితో నరకడమా? యేది సులభమనే ఆలోచనను ఆపుకున్నాను. ముసలిభర్తను వొదిలిరావడమా? కష్టపెట్టి తలిదండ్రులదగ్గిర్నించి పారిపోవడమా? యేమిటీమె సందేహమన్ని ఆలోచించాను. కాని ఆమె నా దగ్గిర్నించి సందేహంతీర్చుకునేపద్ధతి చాలా మనోహరంగా వుండడంవల్ల దాన్ని తీర్చడానికి నేనేమీ తొందరపళ్ళేదు. దేవాలయ పుణ్యక్షేత్రంలో, లక్ష్మీదేవిసాన్నిధ్యమందు, తెల్లగన్నేరువాసనలలో నానిన నూనెప్రమిదలూ వాడిన తులసీదళాలూ కలిసిపంపే సుగంధంలో లేతరాత్రి చిన్ని చీకట్లలో దొరికిన ఈశృంగారం నా కెంతో వుల్లాసాన్నీ మాధుర్యాన్నీ యిచ్చింది. ఈ స్నేహానికి పర్యవసానమేమిటి? ఈమె యెవరు? ఎందుకిట్లా వొస్తోందని యోచిస్తే ఆ కల యెక్కడమాయమౌతుందోనని భయంతో ఆనందంలో కళ్ళు మూసుకుని మునిగిపోయినాను. హనుమంతరావు వేదాంత శ్రవణం ప్రారంభించగానే గదిలోనించి పరిగెత్తేవాణ్ణి.

ఆరురోజు లయింది; లలితతో పరిచయం పెదిమలదగ్గిరే ఆగింది. ఎందుకు? ఆటంక మేమిటో తెలీదు.

"లలితా! నిన్ను వొదిలివెళ్ళినా రోజల్లా నువ్వే తలపుకువస్తావు. స్కూల్లోవున్నా తటాలున నీరూపం జ్ఞాపకమొచ్చి పిచ్చెక్కుతుంది. నీముఖంపోలిక పుస్తకంలో గీస్తూ వుంటే మాలెక్చరర్ చూశాడు. నాహృదయాన్ని లాగేసి, యీ చెరుగులో దాచేసుకున్నావు, నీహృదయానికి దగ్గరగా! నావల్ల నేర మేమిటో చెప్పు. ఎందుకట్లా కళ్ళుకిందకివాల్చి, జవాబుచెప్పక హృదయంలో యేదో రహస్యమైన బాధ వున్నట్లుతోపిస్తావు? నేను నీవాణ్ణే. నన్నిట్లాతోసేస్తావెందుకు?"

నిదానంగా వాల్చివున్న ఆముఖంవంక చూశాను. ముక్కుదగ్గరనించి చంపలమీద పొడుగ్గా కణతలవరకు పరుచుకునివున్న కనువెంట్రుకలని చేత్తో తాకి చెంపమీద మెల్లిగా కొట్టాను.

"నా సందేహమే అది. మిమ్మల్ని ఆరోజునే అడగాలనుకున్నాను. చూడండి. పాపంకదండి! పెళ్ళికానివాళ్ళతో సహవాసం? పోనీ, యిట్లా కూచుంటే తప్పేముందికాని... అసలు భార్యగావుండడం పాపంకదూ! ఈ కాస్త సుఖానికి వెయ్యేళ్ళు నరకంలో అగ్నిగుండంలో కాలడం!"

ఇంతేనా యీసందేహం అనుకున్నాను. కాని లలిత మనసులో యీ వూహ బాధిస్తున్నట్లూ, యీఆలోచనే ఆమెని ఆటంకపరుస్తున్నట్లూ తట్టింది. కాని ఇంత గాఢంగా ఆలోచించడానికి వ్యవధాన మెక్కడిది? వయసులోవున్నపిల్ల తన వాంఛనీ, ధర్మాన్నీ విడదీసి యోచించకలిగినంత అవసర మెట్లా కలిగిందని ఆశ్చర్యం వేసింది. నేనూ ఆలోచించ తలుచుకోలేదు. "లలితా! నన్నడగడం మంచి దయింది. ఈ

విషయమై నేను దీర్ఘంగా ఆలోచించాను. నాకంటె యెవరికీ యెక్కువ తెలీదు. ఇంకెవరినన్నా అడిగితే నీకు తప్పు అభిప్రాయాలు చెప్పివుందురు"

నోరు సన్నగా చంద్రవంకలాగు చేసి చిరునవ్వుతో, వోరకంటితో నావంక చూస్తో-

“మీపుస్తకాలు చదివాను. అంతమాత్రం మీఅపార జ్ఞానము, ఉత్తమమేధాశక్తి, కనిపెట్టలేకపోయినానంటారా? తరవాత మిమ్మల్నైదారుసార్లు చూశి, మీపుస్తకంలో మీ ‘ఫొటో’ నించి పోల్చుకున్నాను.”

నేను దేవేంద్రసింహాసనాన్నధిష్ఠించి త్రైలోకాధిపత్యం వెంటనే వహించాను. ఒక్క స్త్రీహృదయంలో ఇంత వున్నత భక్తిని, ప్రేమనూ వెలిగించిన నాకవిత్వం, నావంశము, నా జన్మం, నా పద్యాలు అచ్చువెయ్యమని ‘భారతి’ని బతిమాలుకుంటో నేను రాసిన వుత్తర్వాలు, అన్నీ విఫలమైనాయి.

“నీ మెత్తని మనసులో ఇట్లాంటి దుర్మార్గపుటూహాలు యేరాక్షసులు కల్పించారు?”

“చిన్నప్పణ్ణించి మాయింటో పురాణాలు విన్నాను. అప్పణ్ణించి నాకీభయం పట్టుకుంది. మీ పుస్తకాలు చదివి యెంత ప్రయత్నించినా మనసు కుదటపళ్ళేదు.”

“స్త్రీపురుష వాంఛ సహజం. మృగాల్లో పుణ్య పాపాలున్నాయా? మనుష్యుల్లో పాపమని యెవరన్నారు? దేవుడొచ్చి చెప్పాడా? పుస్తకాల్లో రాశారు. ఎవరు? సంఘక్షేమం కోసమని కొందరు మహానుభావులివి యేర్పరిచి, పాపాలని పేరుపెట్టి మూఢుల్ని దడిపించారు. ప్రతివాళ్ళూ లేచిపోయి

సంఘం గోల అయిపోతుందేమో నని, యిట్లాంటి నిబంధన లేర్పరిచి, నరకమనే భయంతో మనుష్యుల స్వాభావసిద్ధమైన వాంఛల్ని కట్టివెయ్యాలని ప్రయత్నించారు."

"మరి యముడూ, చిత్రగుప్తుడూ వీళ్ళందరూనో?"

"యోచించు. ఆ చిత్రగుప్తుడు నోటుపుస్తకము పట్టుకుని, యిన్నికోట్ల ప్రజల గదుల్లోనూ దూరి 'యెలక్ట్రిక్ టార్చి' వెలిగించి, ప్రతి జతకీ పెళ్ళి జరిగిందోలేదో సాక్ష్యాలు విచారించుకుంటూ తిరుగుతాడా!"

"నిజం చెప్పుదురూ!"

"నిజమే"

"అయితే యింక నీతీ, దేవుడూ యేమీ లేవూ!"

"లేకేం? నీతంటే యేమిటి? అంతా మన మేర్పరచుకున్నదే! దేవుడున్నాడు. కాని యీ నీతులన్నీ యేర్పరిచింది దేవుడుకాడు..."

ఈ ప్రకారం అరగంట మాట్లాడాను. ప్రతివాక్యం గురుబోధవలె భక్తితో విని వెళ్ళేటప్పుడు నా విద్వత్తును ఒక ముద్దుతో సత్కరించింది.

మర్నాడు నా పుస్తకాలమీద "నా హృదయేశ్వరికి" అని రాసి, ఆమెకి సమర్పించాను. ఆసాయింత్రమంతా హిందూ మతముమీదా, ముక్కోటిదేవతలమీదా, త్రిమూర్తులమీదా ఉపన్యాసమిచ్చి, దేవుడు వొక్కడేఅనిన్నీ, యీ ప్రపంచం చాలా విశాలమయిందనిన్నీ, క్షుద్రులమైన మన చిన్నకార్యాల నీతీ అవినీతులు కనిపెట్టడంకన్న యీశ్వరుడికి చాలా పనులున్నాయనీ రూఢిపరిచాను. నీతనగా మనసులో ప్రేమించిన

వాడికి సర్వమూ అర్పించడమేనని బోధించాను. ఆ మాటల కోసమే తనెదురుచూస్తున్నట్లు అతిశ్రద్ధతో వింది.

"పోనీ, యీపనులకి అంతప్రాముఖ్యం లేనప్పుడు, అనేకమందికి–యిద్దరుముగ్గురికి–సంతోష మిస్తే నేమండి?"

నా హృదయం భగ్నమంది.

"అట్లాకూడదు. ఎవరిని ప్రేమించావో వారినితప్ప యితర్లని తాకడంమహాపాపం"

"పాపం లేదన్నారు."

"అదే, ఆనాగరికం పాపంకాదు–మన అంతరాత్మలకే..."

"అంటే అంతరాత్మలకైనా, పాపమూ పుణ్యమూ వున్నాయన్నమాట."

చర్చ చాలాయిబ్బందిగా దిగింది. చీకటయింది. ఇంకా యెన్నాళ్లు? ఈసౌందర్యం నాపక్కన కూచుని నన్ను దూరాన్నుంచి యేడిపిస్తోంది. ఇంటికి వెడితే యిట్లా మాట్లాడి, అట్లా చేసి, లోపరుచుకోక మూర్ఖుణ్ణై కాలమంతా యెందుకు వ్యర్థంచేశానా అని బాధపడి ఎంతో నిశ్చయపరుచుకుని యెంత ప్రయత్నించినా నన్ను చమత్కారంగా తప్పించుకుంటోంది.

"అదంతా రేపు ఆలోచిద్దాములే, నీమీద ప్రేమతో కాలిపోతోవుంటే, నన్నెందుకింత నిర్దయగా......"

"ఉండండి. మరి ముందు నే చెప్పేమాటవినండి. నిన్నణ్ణించి నా మనసులో మీమాటలే ఆలోచిస్తున్నాను. మీరు యెంతబాగా విడదీసి చెప్పారండీ! నాకీ బాధ యెందుకు వచ్చిందంటె... రేపు తెలియచేస్తానులెండి. రేపే మీ సలహా ఆచరణలో పెడతాను. ఈయింటో నాబతుకు చాలా కష్టంగా

వుంది. నా మనసు యెన్నడో ఒక అద్భుతవ్యక్తికి సమర్పిత మయింది.

(నా వంక అతి నాజూకుగా చూసింది.)

"ఎవరంటూరా ? మీకే తెలుసు ? తెలీకపోతే రేపు చెపుతాను. ఈవేళ పొద్దుపోయింది. మీకు అతను బాగా తెలుసు—మీ అంతబాగానూ.

(నా వొళ్ళుపొంగింది. చమత్కారంమనిషి !)

"...ఉండండి ... వొదలండి ... యీ యింటోనించి వొచ్చేస్తేనేగాని నా కేమీ తోచదు."

నా నుంచి తప్పించుకుని మామూలుముద్దన్నా యివ్వకుండా వెళ్ళిపోయింది.

దోవలో ఒకటే ఆలోచన, నా స్వర్గసౌఖ్యాన్ని గురించి. రేపుసాయింత్రం ఈ అమ్మాయిని యెక్కడికి లేవతీసుకుని వెళ్ళను ! ఇన్నిపద్యాలు రాసి, యింతబోధించి వెనక్కితగ్గనా? నా చదువేమైతేనేం, అమ్మాయేమైతేనేం ? ప్రేమయెదట అన్నీ తొలగిపోవలసిందే, ఇంటిదగ్గిర్నించి నాలుగువొందలు సంపాదించవొచ్చు వారంలో—చెన్నపట్నం వెడితే;

మర్నాడుసాయింత్రం గదిలో షోకుచేసుకుంటో నుంచున్నా. ఈహనుమంతరావు రోజల్లాకనపడలేదు. ఏమైనాడో? వాడితో చెప్పనా? వాడి వేదాంతంగోలలో ఈ రసికత్వం వినపడుతుందా ? దరిద్రుడు యిరవైయేళ్ళకే ఆ వేదాంతమేమిటి ? పాపం యెంతకర్మంపట్టిందో ! వెధవ, వాడి గోలెందుకు ? వెళ్ళాలి. కిటికీకింద వుత్తరముంది.

"నా జాతకం తిరిగింది, ఉత్తసందేహాలతో నన్ను పొమ్మన్న సుందరి నన్నతాత్తుగా నీ బోధచేత అంగీకరించింది ఈవేళ. మా యిద్దరి వందనాలు. ఇద్దరం వెళ్ళిపోతున్నాము. కాఫీహోటలుబాకీకి పైకంలేదు. నువ్విచ్చెయ్యి.

హనుమంతరావు."

౨. వొంటరితనం

యెంత రాత్రైనా యింటికి వెళ్ళడమంటే, దిగులు పుట్టించే, యెండాకాలపు సాయింత్రమది. దక్షిణపు గాలితో కంఠం కలిపి సూర్యనారాయణ పాడుతో వుంటే యింటికి రావడం ఆలిశ్యమయిందని రెండు గంటలసేపు మాట్లాడకండా, మొహం ముడుచుకునే భార్యా, రాక్షసులవలె తగూలాడే నలుగురు పిల్లలూ, నాటకంలో హిరణ్యకసిపుడివలె కోర్టంతా తన రంగస్థలం లాగు చూసుకుని నాట్యమాడే శిరద్దారూ, లోకంలో వున్నారనే సంగతినే మరిచిపోయి, గానప్రపంచ వీధుల్లో స్వేచ్ఛావర్తనం సల్పుతున్నాను. కాని కడుపులో చురచుర, పెరుగుపచ్చడినీ, పప్పుపులుసునీ, దానితోటి రాచిప్పనీ, దీపంశెమ్మానీ, వంటింటిని, భార్యానీ, జ్ఞాపకానికి తెచ్చింది.

"లేద్దాం" అన్నాను, కష్టంమీద, దిగులుతో.